

Aluehallintovirasto

LASTEN JA NUORTEN EHKÄISEVÄT TERVEYSPALVELUT ITÄ-SUOMESSA

– Valtioneuvoston asetuksen (28.5.2009/380) neuvola-
toiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta
sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveyden-
huollosta toteutuminen

Saija Puruskainen
Sirkka Jakonen

PERUSPALVELUT, OIKEUSTURVA JA LUVAT
-VASTUUALUE

3/2010

Itä-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja

Julkaisija

Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastuualue

LASTEN JA NUORTEN EHKÄISEVÄT TERVEYSPALVELUT ITÄ-SUOMESSA

– Valtioneuvoston asetuksen (28.5.2009/380) neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta toteutuminen

Saija Puruskainen, Sirkka Jakonen

ISBN 978-952-5885-02-6

Kuopio 2010

Tekijät Saija Puruskainen, Sirkka Jakonen	Julkaisuaika 11.2.2010	
Julkaisun nimi LASTEN JA NUORTEN EHKÄISEVÄT TERVEYSPALVELUT ITÄ-SUOMESSA – Valtioneuvoston asetuksen (28.5.2009/380) neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta toteutuminen	Toimeksiantaja(t) Itä-Suomen aluehallintovirasto	
Tiivistelmä <p>Valtioneuvoston asetus (28.5.2009/380) neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta tuli voimaan 1.7.2009. Kunnille on annettu siirtymäaika palvelujen järjestämiseen vuoden 2010 lopussa. Määräaikaisten terveystarkastusten tulee olla asetuksen mukaiset 1.1.2011 mennessä.</p> <p>Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että lasta odottavien naisten ja perheiden sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset, mukaan lukien ehkäisevä suun terveydenhuolto, ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia kunnallisessa terveyden-huollossa (Kansanterveyslaki 66/1972 14 §). Lisäksi asetuksen kautta pyritään ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä sekä vähentämään alueellista eriarvoisuutta.</p> <p>Itä-Suomen lääninhallitus (nykyinen Itä-Suomen aluehallintovirasto) pyysi lokakuussa 2009 alueensa kunnan-/kaupunginhallituksia toimittamaan selvitykset kuntansa/kaupunkinsa lasten ja nuorten ehkäisevien terveyspalveluiden nykytilasta suhteessa 1.7.2009 voimaan tulleeseen asetukseen. Selvitysten perusteella suurin ongelma Itä-Suomessa on asetuksessa määriteltyjen määräaikaisten terveystarkastusten toteuttamisessa (9 §). Lasta odottavien perheiden terveystarkastus toteutuu lähes kaikissa kunnissa, mutta sen jälkeen asetuksen mukaisten tarkastusten toteuttaminen heikkenee mitä isommaksi lapsi kasvaa. Alle kouluikäisten lasten tarkastukset toteutuvat suhteellisen hyvin, mutta koululaisten tarkastukset toteutuvat täysin asetuksen mukaisina ainoastaan noin puolessa Itä-Suomen aluehallintoviraston alueen 54:stä kunnasta.</p> <p>Saadun selvityksen valossa Itä-Suomessa on suuria kuntakohtaisia eroja asetuksen mukaisten ehkäisevien palvelujen saannissa. Suurissa kaupungeissa lasten ja nuorten ehkäisevien terveyspalveluiden nykytila suhteessa uuteen asetukseen on heikompi kuin maaseutukunnissa. Etelä-Savossa Mikkelissä ja sen lähikunnissa Hirvensalmella, Puumalassa ja Ristiinassa mikään 9 §:n mukaisista vaatimuksista ei täysin toteudu. Tilanne on lähes sama myös opiskelijoiden terveyden- ja sairaanhoitopalveluiden kohdalla (17 §) Hirvensalmea lukuunottamatta, jossa ei ole asetuksen tarkoittamia oppilaitoksia. Lisäksi psykologipalvelujen saannissa näyttäisi olevan puutteita erityisesti hirvensalmelaisilla, puumalalaisilla ja ristiinalaisilla lapsilla ja nuorilla. Myös Pieksämäellä 9 §:n mukaisten tarkastustusten toteutuminen on puutteellista. Pohjois-Savossa selvästi huonoin tilanne on Kuopiossa ja Varkaudessa, Pohjois-Karjalassa puolestaan Juuassa ja Lieksassa. Kaikissa edellä mainituissa kunnissa on ongelmia määräaikaisten terveystarkastusten toteuttamisessa (9 §). Osalle näistä kunnista on myös opiskelijoiden palveluiden toteuttaminen haasteellista (erityisesti mielenterveyspalvelut) (17 §). Jonotusaika mielenterveyspalveluihin on usein pitkä ja hoito painottuu henkilöstöresurssien niukkuuden vuoksi korjaavaan työhön.</p>		
Asiasanat lastenneuvola, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, lasten ja nuorten ehkäisevä suun terveydenhuolto, Valtioneuvoston asetus (28.5.2009/380)		
	ISBN (verkkojulkaisu) 978-952-5885-02-6	ISSN (verkkojulkaisu) 1798-8802
Kokonaissivumäärä 25	Kieli Suomi	Hinta –
Julkaisija Itä-Suomen aluehallintovirasto	Paino Itä-Suomen aluehallintoviraston julkaisusarja 3	

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	8
2. TULOKSET	9
2.1 9 §:N MUKAISTEN MÄÄRÄAIKAISTEN TERVEYSTARKASTUSTEN TOTEUTUMINEN	9
2.1.1 Lasta odottava perhe.....	9
2.1.2 Alle kouluikäiset lapset	10
2.1.3 Koululaiset	11
2.1.4 Opiskelijat	12
2.2 10 §:N MUKAISTEN MÄÄRÄAIKAISTEN SUUN TERVEYSTARKASTUSTEN TOTEUTUMINEN	12
2.3 11 §:N MUKAISTEN ERIKOISTUTKIMUSTEN TOTEUTUMINEN KOULUTERVEYDENHUOLLOSSA	13
2.4 17 §:N MUKAISTEN OPISKELIJOIDEN TERVEYDEN- JA SAIRAANHOITOPALVELUIDEN TOTEUTUMINEN	14
2.5 SUUNNITELMAT PALVELUJEN KEHITTÄMISEKSI VASTAAMAAN ASETUKSEN VAATIMUKSIA.....	15
3. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	16

Liite 1

Liite 2

1. JOHDANTO

Valtioneuvoston asetus (28.5.2009/380) neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta tuli voimaan 1.7.2009. Siihen saakka neuvolatoimintaa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa ohjattiin oppailla ja suosituksilla, jotka eivät olleet oikeudellisesti sitovia. Tämän vuoksi kuntien välillä onkin ollut isoja eroja ja palveluiden saatavuus on jakaantunut epätasaisesti.

Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että lasta odottavien naisten ja perheiden sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia kunnallisessa terveydenhuollossa. Lisäksi asetuksen kautta pyritään ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä sekä vähentämään alueellista eriarvoisuutta.

Asetusta sovelletaan kansanterveyslain (66/1972) 14 §:ssä tarkoitettuihin raskaana olevien naisten ja lasta odottavien perheiden sekä alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä neuvolapalveluihin, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin sekä lasten ja nuorten ehkäisevään suun terveydenhuoltoon.

Asetus perustuu voimassa oleviin oppaisiin ja suosituksiin, joista keskeisimpiä ovat Lastenneuvolaopas (STM 14/2004), Kouluterveydenhuollon opas (Stakes 51/2002) sekä Opiskeluterveydenhuollon opas (STM 12/2006). Edellä mainituissa oppaissa on kuvattu kyseisissä toiminnoissa tarvittava henkilöstömitoitus sekä henkilöstömitoitukseen vaikuttavat tekijät. Uusi asetus ei säätelekään henkilöstömitoitusta, vaan palveluiden sisältöä.

Asetuksessa on tehty muutamia muutoksia oppaisiin ja suosituksiin verrattuna. Neuvoloissa uutta ovat perheille tehtävät laajat terveystarkastukset, jotka ovat jo aiemmin olleet käytössä kouluterveydenhuollossa. Lisäksi esimerkiksi viisivuotiaan lapsen terveystarkastus on siirretty neljän vuoden ikään. Peruskoulun kahdeksaluokkaisille tehtävässä laajassa terveystarkastuksessa puolestaan arvioidaan uuden asetuksen myötä oppilaan erityiset tarpeet ammatinvalinnan ja jatko-opiskelun kannalta sekä suunnitellaan tarvittavat tukitoimet. Yksi tärkeä muutos uudessa asetuksessa on myös se, että se velvoittaa selvittämään neuvolan tai koulun terveystarkastuksista pois jääneiden tuen tarpeen syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Asetus tuli voimaan heinäkuun alusta 2009, mutta kunnille on annettu siirtymäaika palvelujen järjestämiseen. Siirtymäaika päättyy vuoden 2010 lopussa, joten määräaikaisten terveystarkastusten tulee olla asetuksen mukaiset 1.1.2011 mennessä.

Asetuksen velvoitteet eivät lisää kustannuksia niissä kunnissa, joissa on jo toimittu kansallisten ohjeiden ja suositusten mukaisesti. Asetuksen mukaisten palvelujen järjestämiseksi on valtion vuoden 2010 talousarviossa kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia korotettu 9 250 000 eurolla. Samansuuruinen peruspalvelujen valtionosuuden korotus on esitetty valtiontalouden kehyksissä 2010–2013 myös vuodelle 2011. Nämä valtionosuudet, yhteensä 18,5 miljoonaa euroa jäävät pysyvästi kuntien saamiin valtionosuuksiin vuodesta 2011 lähtien. Valtionosuuksien laskuntaperusteena on käytetty kuntien ilmoittamaa lisärahoitustarvetta neuvolapalveluihin sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon: 30 miljoonaa euroa. Lisäksi lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollon järjestämisen asetuksen säännösten mukaisesti arvioidaan maksavan 7 miljoonaa euroa. Näin ollen asetuksen mukaisten palvelujen kehittämisen arvioidut kustannukset kunnille ovat 37 miljoonaa euroa. Valtionosuudet tästä summasta ovat 50 % eli 18,5 miljoonaa euroa. Terveydenhuollon laskennallisia valtionosuuksia määrittävät kunnan asukasluku, ikärakenne, sairastavuus ja kunnan syrjäisyys, näistä eniten sairastavuus ja asukkaiden ikärakenne. Keskimäärin asetuksen tueksi tulevan valtionosuuden lisäyksen suuruus on noin 3 euroa/asukas.

Itä-Suomen lääninhallitus lähetti asetuksen voimaantulon johdosta lääninsä kunnan-/kaupunginhallituksille selvityspyynnön, jossa tiedusteltiin kunkin kunnan lasten ja nuorten ehkäisevien terveyspalveluiden nykytilaa suhteessa uuteen asetukseen. Selvityksen liitteenä oli kyseessä oleva asetus. Selvityksistä tuli ilmetä:

- 9 §:n mukaisten määräaikaisten terveystarkastusten toteutuminen
- 10 §:n mukaisten määräaikaisten suun terveystarkastusten toteutuminen
- 11 §:n mukaisten erikoistutkimusten toteutuminen kouluterveydenhuollossa
- 17 §:n mukaisten opiskelijoiden terveyden- ja sairaanhoitopalveluiden toteutuminen
- suunnitelma palvelujen kehittämiseksi niin, että ne täyttävät asetuksen vaatimukset viimeistään 1.1.2011

Määräaikaan mennessä 48 kuntaa lähetti selvityksensä ja kuusi kuntaa uusintapyynnön jälkeen. Osassa kunnista selvityksen laatimisen hitauteen saattoi osaltaan vaikuttaa A H1N1-massarokotukset sekä viruksen aiheuttamat sairastumiset. Osalle kuntia (13) lähetettiin pyyntö täydentää selvitystään puuttuvan tiedon osalta. Näistä yksi kunta ei täydentänyt selvitystään.

Selvitysten laatijat vaihteilivat kunnittain. Osassa kunnista selvityksen oli laatinut johtava lääkäri/ylilääkäri, toisissa taas johtava hoitaja tai terveydenhoitaja. Selvitysten laatijina toimi myös mm. tulosaluejohtajia, sosiaalijohtajia, terveystuunnittelija sekä terveystoimen johtoryhmä. Osassa selvityksistä laatijaa ei mainittu. Joidenkin kuntien selvitykset oli myös varustettu kunnan-/kaupunginjohtajan allekirjoituksella.

2. TULOKSET

2.1 9 §:n mukaisten määräaikaisten terveystarkastusten toteutuminen

2.1.1 Lasta odottava perhe

Valtioneuvoston asetuksen (28.5.2009/380) 9 §:n ensimmäisessä momentissa säädetään, että kunnan on järjestettävä lasta odottavalle perheelle vähintään yksi laaja terveystarkastus. Tarkoituksena on, että ensimmäinen laaja terveystarkastus on jo odotusaikana ja että siinä on mukana myös tulevan lapsen isä. Perheen elintavat sekä vanhempien vointi ja jaksaminen vaikuttavat lapseen ja sen vuoksi laajassa terveystarkastuksessa katsotaan, onko vanhemmilla tai perheen oloissa jotakin sellaista, joka voisi vaarantaa lapsen kehitystä ja huolenpitoa. Samalla pohditaan millaista apua ja tukea perheelle voitaisiin järjestää.

Itä-Suomen läänissä 46 kunnassa 54:stä toteutuu lasta odottavalle perheelle vähintään yksi laaja terveystarkastus. Mikkelin seudulla (Mikkeli, Hirvensalmi, Puumala ja Ristiina) tarkastusta ei ole tehty järjestelmällisesti kaikille perheille. Lieksassa puolestaan laaja terveystarkastus on pystytty toteuttamaan vain osittain, mikä tarkoittaa, että terveydenhoitaja on tehnyt tarkastuksen ensisynnyttäjien perheille. Myöskään Kuopiossa, Pieksämäellä ja Kangasniemellä ei kyselyhetkellä tehty laajaa tarkastusta.

Saatujen vastausten valossa aivan kaikille vastaajille ei näytä olevan selvää mitä asetuksessa tarkoitetaan lasta odottavan perheen laajalla terveystarkastuksella. Kangasniemeltä tullessa vastauksessa todetaan, että kunnassa odotetaan asetukseen liittyvää sovellusohjetta. Sovellusohjeesta toivottiin käyvän ilmi mitä laajaan terveystarkastukseen otetaan mukaan ja lisäksi kunnassa toivottiin myös kyselylomakkeiden yhtenäistämistä, ettei jokaisen neuvolan tarvitsisi laatia

omia. Myös Koillis-Savon kansanterveyden kuntayhtymästä tullessa vastauksessa kaivataan tarkastuksen sisällön sekä käsitteen *perhe* avaamista. Asetuksen 7 §:ssä säädetään laajan terveystarkastuksen sisällöstä ja sen mukaan lasta odottavan perheen laajassa terveystarkastuksessa äidin ja sikiön terveydentilan tutkimisen lisäksi selvitetään perheen hyvinvointia haastatteluilla ja tarvittaessa muilla menetelmillä.

Kyselyn perusteella monet tulevat isät eivät osallistu koko perheelle tarkoitettuun laajaan terveystarkastukseen. Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymään kuuluvien kuntien vastauksissa todetaan, että alueen kunnissa noin puolet isistä tulee mukaan tarkastukseen. Pertunmaan vastauksessa puolestaan huomautetaan, että kaikki isät eivät tule tarkastukseen, koska ovat käyneet esim. työterveyshuollon tarkastuksissa.

2.1.2 Alle kouluikäiset lapset

Lapsen määräaikaiset terveystarkastukset liittyvät lastenneuvolan perustehtävään: lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen seurantaan, tukemiseen sekä mahdollisten poikkeamien aikaiseen toteamiseen. Lapsen kasvu ja kehitys on ensimmäisten elinvuosien aikana nopeaa ja kehityksen seuranta vaatii riittävää käyntitiheyttä, jotta tiettyinä herkkyyksinä saavutettavien taitojen kehityksen puutteet voidaan havaita ajoissa.

Asetuksen 9 §:n toisessa momentissa säädetään alle vuoden vanhojen lasten määräaikaisista terveystarkastuksista. Momentin mukaan lapselle tulee tehdä tämän ensimmäisen ikävuoden aikana vähintään yhdeksän terveystarkastusta, joihin sisältyy vähintään kaksi lääkärintarkastusta lapsen ollessa 4-6 viikon ja kahdeksan kuukauden ikäinen sekä laaja terveystarkastus neljän kuukauden iässä.

Alle vuoden vanhojen lasten tarkastukset toteutuvat alueellisesti kaikkein huonoiten Etelä-Savon maakunnassa. Sekä Mikkelissä että sen lähikunnissa ja Mäntyharjulla huono lääkäritilanne on johtanut siihen, ettei kaikkia asetuksen mukaisia lääkärintarkastuksia ole ollut mahdollista tehdä. Myös Pieksämäeltä puuttuu neljän kuukauden laaja tarkastus. Pohjois-Savossa puolestaan kaikkein huonoin tilanne on Kuopiossa, mutta tarkastukset eivät täysin toteudu myöskään Nilsiässä, Rautavaaralla ja Varkaudessa. Pohjois-Karjalassa huono lääkäriresurssi estää riittävien lääkärintarkastusten teon Kiteellä ja Lieksassa. Juuassakaan ei neljän kuukauden iässä tehtävää tarkastusta tehdä laajana.

Yleisesti tarkasteltuna tarkastukset toteutuvat suurimmassa osassa Itä-Suomen läänin kuntia. Selvityshetkellä kaikkien tarkastusten ajankohdat eivät vielä olleet aivan asetuksen mukaisia, mutta tarkastusten tulkitiin toteutuvan, vaikka esim. 4-6 viikon iässä tehtävä lääkärintarkastus tapahtuisikin vasta kymmenen viikon iässä. Kaikkein huonoin tilanne on Lieksassa ja Kuopiossa, mutta lääkäripula vaivaa pahasti myös Mikkelin seudun kuntia. Mikkelistä saadussa vastauksessa todetaan, että he tarvitsevat terveysneuvontaan yhteensä 2.5 lääkäriä, että asetuksen mukaiset tarkastukset toteutuisivat.

Asetuksen 9 § kolmannen momentin mukaan lapselle tulee tämän ollessa 1-6 vuoden ikäinen tehdä vähintään kuusi terveystarkastusta, joihin sisältyvät laaja terveystarkastus 18 kuukauden ja neljän vuoden iässä sekä yksi terveydenhoitajan arvio suun terveydentilasta.

Heikon lääkäritilanteen vuoksi 9 § 3:n mukaiset tarkastukset eivät täysin toteudu Mikkelissä ja sen lähikunnissa Hirvensalmella, Puumalassa ja Ristiinassa. Saadun vastauksen perusteella alueella tehdään lastenneuvolatarkastuksista laajana ainoastaan 5-vuotistarkastus. Joroisilla, Juvalla ja Pieksämäellä tarkastukset toteutuvat muuten asetuksen mukaisena, mutta neuvolassa ei tarkasteta suun terveydentilaa. Kaikissa kunnissa lasten hampaista ja suun terveydestä kuitenkin huolehditaan saman asetuksen 10 § toisen momentin mukaisesti.

Pohjois-Savon alueella Kuopio on ainoa, jossa alle kouluikäisten määräaikaiset terveystarkastukset eivät toteudu. Ongelmia on varsinkin lääkärintarkastusten toteutumisessa, mutta saadun vastauksen perusteella suureksi ongelmaksi koetaan myös se, että yli 1,5-vuotiaiden lasten terveydenhoitajan tekemät tarkastukset viivästyvät yli kuukaudella syntymäpäivästä. Tällöin kehitysseulat eivät enää ole luotettavia. Kaiken kaikkiaan Kuopion lastenneuvoloissa terveydenhoitajavaje on 29 % ja lääkärivaje 30 %. Muualla Pohjois-Savossa kaikki on muuten kunnossa, mutta lialmessa, Nilsiässä ja Varkaudessa ei (kuten ei myöskään Kuopiossa) neuvoloissa arvioida suun terveyttä. lialmessa lisäksi päivähoidosta tuleva palaute toteutuu vain osittain.

Pohjois-Karjalassa kaikissa muissa kunnissa 9 § 3:n mukaiset tarkastukset toteutuvat asetuksen mukaisina paitsi Juuassa ja Lieksassa. Juuassa lääkäri tapaa lapsen vain 18 kuukauden laajan tarkastuksen yhteydessä. Lieksasta saapuneessa vastauksessa puolestaan todetaan, että ”lapsen ollessa 1-6 vuoden ikäinen tehdään kuusi tarkastusta, mutta tarkastusten sisältö ei ole ollut täysin asetuksen mukainen”.

2.1.3 Koululaiset

Määräaikaiset koko ikäluokkaa koskevat terveystarkastukset muodostavat kouluterveydenhuollon toiminnan rungon ja mahdollistavat jokaisen oppilaan ja hänen perheensä tapaamisen. Terveystarkastukset ja tutkimukset muodostavat oppilaan iän ja kehitysvaiheen huomioivan kokonaisuuden. Määräaikaisissa terveystarkastuksissa arvioidaan monipuolisesti oppilaan fyysistä ja psykososiaalista terveydentilaa ja pyritään löytämään mahdolliset sairaudet sekä terveyttä ja hyvinvointia uhkaavat tekijät. Kasvuikässä muutokset ovat nopeita, minkä vuoksi säännölliset terveystarkastukset ovat tärkeitä kasvun, puberteettikehityksen ja ryhdin seuraamiseksi. Terveystarkastukset toivat samalla myös terveysneuvontatilanteina ja ehkäisevänä mielenterveystyönä.

Asetuksen 9 § neljännen momentin mukaan oppilaalle tulee järjestää jokaisella vuosiluokalla terveystarkastus siten, että ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella luokalla tarkastus on laaja. Oppilaalle kahdeksannella vuosiluokalla tehtävässä laajassa terveystarkastuksessa on myös arvioitava oppilaan erityiset tarpeet ammatinvalinnan ja jatko-opiskelun kannalta sekä suunniteltava tarvittavat tukitoimet.

Saatujen vastausten valossa on ilmiselvää, että mitä isommiksi lapset kasvavat, sitä huonommin terveystarkastukset toteutuvat. Lääkäripulasta kärsivien Mikkelin ja sen lähikuntien lisäksi 9 § 4 mukaiset tarkastukset eivät Etelä-Savossa täysin toteudu myöskään Joroisilla, Juvalla, Mäntyharjulla ja Pieksämäellä. Juvalla alakoulun ensimmäisellä luokalla oleville ei ole tehty laajaa terveystarkastusta. Joroisilla kaikki laajat tarkastukset toteutuvat, mutta terveydenhoitajan vuosittaiset tarkastukset eivät. Mäntyharjulla puolestaan on päinvastainen tilanne, eli siellä kaikki terveydenhoitaja tarkastaa kaikki vuosiluokat, mutta lääkäri on vain yhdeksännellä luokalla. Pieksämäellä 2. ja 9. luokan tarkastukset puuttuvat.

Pohjois-Savossa Kuopion lisäksi Keiteleellä, Kiuruvedellä, Maaningalla, Nilsiässä, Pielavedellä, Rautavaaralla, Siilinjärvellä, Suonenjoella, Varkaudessa ja Vieremällä ei koululaisten terveystarkastukset toteudu aivan asetuksen mukaisina. Juankoskelta ja Kaavilta tullessa vastauksessa puolestaan kerrotaan, että heillä terveydenhoitaja pyrkii tekemään ensin laajat tarkastukset, sen jälkeen muut vuosiluokat. Mikäli tarkastuksia ei ajan puutteen vuoksi ehditä kaikille tekemään, niin ne jäävät pois ensisijaisesti neljänneltä ja sen jälkeen toiselta vuosiluokalta. Kuntien selvityksistä ei kuitenkaan käy ilmi kuinka usein aika loppuu kesken. Myös Tuusniemeltä kerrotaan, että satunnainen väliluokka on saattanut jäädä tarkastamatta huonon terveydenhoitajaresurssin

vuoksi. Näin ollen vain 10/23 kunnasta Pohjois-Savossa kaikki tarkastukset toteutuvat määrällisesti, ajankohdat voivat olla hieman asetuksesta poikkeavia.

Myös Pohjois-Karjalassa lasten vanhetessa terveystarkastusten toteutuminen heikkenee. Ilomantsissa puuttuu viidennen luokan lääkärintarkastus, Joensuussa terveydenhoitajan 4., 6. ja 9. luokan tarkastukset. Juuassa puolestaan tarkastamatta jää 4. ja 8. luokka, tosin kunnassa lääkärin tekemä laaja tarkastus järjestetään vasta 9. luokalla. Lieksassa tehtiin syksyllä 2009 terveydenhoitajan tarkastuksia erittäin vähän, vain alakoulun 3. ja 4. vuosiluokille. Nurmeksessa ja Valtimolla ei saadun vastauksen perusteella tehdä laajaa tarkastusta alakoulun ensimmäistä luokkaa käyville.

2.1.4 Opiskelijat

Opiskeluterveydenhuollon keskeisenä tehtävänä on opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja opiskelukykyisyyden edistäminen. Tavoitteena on edistää ja ylläpitää sekä opiskelijassa että olosuhteissa olevia suojaavia tekijöitä ja toisaalta vähentää olosuhteissa olevia altistavia ja laukaisevia riskitekijöitä. Opiskelijoiden ensimmäisen vuoden terveystarkastuksia voidaan pitää ikäryhmä- tai elämänvaihetarkastuksina, ja niiden sisältö muistuttaa paljon työterveyshuollossa tehtävää terveystarkastusta.

Asetuksen 9 § 5 momentin mukaan opiskelijalle, joka opiskelee esim. lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa, on tehtävä ensimmäisenä opiskeluvuotena terveydenhoitajan tarkastus ja ensimmäisenä tai toisena vuotena lääkärintarkastus, ellei sitä ole tehty jo opiskelijaksi hyväksymisen yhteydessä. Lääkärintarkastus tulee kuitenkin aina järjestää ensimmäisenä opiskeluvuonna opiskelijalle, joka on erityisopetuksessa tai jonka terveydentilan ja opiskelukyvyn selvittäminen on tarpeellinen opiskelualan tai tulevan ammatin vuoksi.

9 § 5:n mukaisten tarkastusten toteutuminen näyttää Itä-Suomen läänin kunnissa varsin heikolta. Etelä-Savossa vain 9/17 kunnasta ilmoittaa kaikkien tarkastusten toteutuvan. Hirvensalmi ja Pertunmaa ilmoittavat, ettei heidän alueellaan ole asetuksessa lueteltuja oppilaitoksia. Myös Pohjois-Karjalassa vain puolessa kunnista tarkastukset toteutuvat. Kaikkein huonoin tilanne on Pohjois-Savossa, jossa vain Vieremällä ja Tuusniemellä tarkastukset järjestyvät asetuksen mukaisesti.

Kaikkein suurin ongelma mm. ammatillisissa oppilaitoksissa ja lukioissa opiskelevien terveystarkastuksissa on lääkärin tekemien tarkastusten puute. Monessa kunnassa lääkäri tarkastaa vain ne, joilla on siihen erityistä tarvetta tai sitten tarkastus järjestetään vain pojille, joille se on samalla kutsuntatarkastus.

9 § 6 momentissa puolestaan säädetään mm. ammattikorkeakoulussa, yliopistossa ja poliisikoulussa opiskelevien terveystarkastuksista. Momentin mukaan kunnan on järjestettävä em. oppilaitoksissa opiskeleville ensimmäisenä opiskeluvuonna terveystarkastus, jonka perusteella tehdään tarvittaessa terveystarkastus.

Saatujen vastausten perusteella Itä-Suomen läänissä on 9 § 6 momentissa tarkoitettuja oppilaitoksia vain Mikkelissä, Pieksämäellä, Savonlinnassa, Iisalmessa, Kuopiossa, Varkaudessa ja Joensuussa. Näistä paikkakunnista Mikkelissä ja Varkaudessa asetuksen vaatimukset eivät täyty.

2.2 10 §:n mukaisten määräaikaisten suun terveystarkastusten toteutumisen

Asetuksen 10 § sisältää neljä momenttia. Ensimmäisen momentin mukaan kunnan on järjestettävä ensimmäistä lasta odottavalle perheelle vähintään yksi suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvio.

Toinen momentti vaatii kuntaa järjestämään alle kouluikäiselle lapselle suun terveystarkastuksen kun tämä on 1- tai 2-vuotias, 3- tai 4-vuotias ja 5- tai 6-vuotias. Kolmannessa momentissa puolestaan säädetään, että oppilaille on järjestettävä suun terveystarkastus ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella vuosiluokalla. Neljäs momentti koskee opiskelijoiden suun terveystarkastuksia, eli kunnan on järjestettävä opiskelijalle vähintään kerran opiskeluaikana suun terveystarkastus. Tarkastuksessa tulee selvittää suun terveystarkastuksen ja palvelujen tarve.

Itä-Suomen läänissä kaikki suun määräaikaisten terveystarkastukset toteutuvat varsin hyvin. 10 § 1:n mukaiset lasta odottavan perheen tarkastukset eivät vielä toteudu Etelä-Savossa sijaitsevista ja Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymään kuuluvissa Savonlinnassa, Enonkoskella, Kerimäellä, Punkaharjulla, Rantasalmella ja Sulkavalla. Koillis-Savon kansanterveystyön kuntayhtymästä (Juankoski ja Kaavi) tulleesta vastauksesta ei käy ilmi millainen tilanne/käytäntö alueella on, mutta kaikissa muissa läänin kunnissa kyseiset tarkastukset toteutuvat asetuksen mukaisesti. Monissa kunnissa asetuksen vaatimus on toteutettu siten, että suuhygienisti pitää esim. neuvolassa neuvontatunnin, jossa antaa ohjeita ajanvaraukseen. Neuvoloissa voidaan myös jakaa kirjeitä, joissa ohjeistetaan varaamaan aika hammashuoltoon.

10 § toisen momentin mukaiset alle kouluikäisten lasten suun terveystarkastukset toteutuvat myös lähes kaikissa läänin kunnissa. Pieni poikkeus on Siilinjärven ja Maaningan terveydenhuollon kuntayhtymä, jossa alle 3-vuotiaiden tarkastuksen tekee neuvolan terveydenhoitaja, ei suun terveydenhuollon ammattilainen. Lisäsalasta tulleesta vastauksessa puolestaan todetaan, että heillä 1-6-vuotiaat lapset käyvät vähintään kolme kertaa suuhygienistin vastaanotolla yksilöllisen tarpeen mukaan.

10 § 3:n mukaiset oppilaiden tarkastukset toteutuvat jokaisessa läänin kunnassa asetuksen mukaisesti. Raportissa on tulkittu tarkastusten toteutuvan, vaikka luokka-asteet hieman poikkeaisivatkin asetuksessa olevista tai oppilaat kävisivät hammashuollossa yksilöllisen suunnitelman mukaan. Sama koskee myös opiskelijoiden 10 § 4:n mukaisia tarkastuksia, joissa ei myöskään ole suuria puutteita. Pohjois-Karjalassa sijaitsevista Liperistä ja Outokummusta saapuneesta vastauksesta todetaan, että heillä opiskelijaterveydenhuollon asiakkaita ei ole kutsuttu tarkastukseen, vaan opiskelijoilla on ollut mahdollisuus varata aika tarkastukseen ja hoitoon. Myös Polvijärvellä opiskelijat hakeutuvat omatoimisesti hammaslääkärille. Pertunmaan vastauksessa puolestaan todetaan, että opiskelijoiden suun terveystarkastukset pyritään järjestämään. Kaavin ja Juankosken kunnat jättivät vastaamatta opiskelijoita koskevaan kysymykseen.

2.3 11 §:n mukaisten erikoistutkimusten toteutuminen kouluterveydenhuollossa

Asetuksen 11 § koskee erikoistutkimuksia kouluterveydenhuollossa. Säännöksen mukaan kunnan on järjestettävä oppilaan tarpeen mukaisesti tämän terveydentilan toteutamista varten seuraavat erikoistutkimukset:

- asianomaisen alan erikoislääkärin tekemä näön tai kuulon tutkimus ja hänen määräämänsä laboratorio-, röntgen- ja tai muut vastaavat tutkimukset;
- psykiatriin tekemä tutkimus mielenterveyden selvittämiseksi; ja
- psykologin tekemä tutkimus

Kouluterveydenhuollon erikoistutkimukset toteutuvat Itä-Suomessa kiitettävästi. Kaikki säännöksessä mainitut tutkimukset toteutuvat kaikissa Pohjois-Savon kunnissa ja pienellä varauksella myös kaikkialla Pohjois-Karjalassa. Lieksasta saadussa vastauksessa todetaan, että psykologin tutkimus järjestetään tarvittaessa, mutta tutkimuksiin on vaihtelevasti jonoa. Etelä-Savon kohdalla tilanne on sellainen, että Mikkelin seudun kunnilta (Mikkeli, Hirvensalmi, Puumala ja Ristiina) tulleesta

yhteisvastauksessa lukee, että "psykologin tutkimuksia tehdään myös lasten ja nuorten tukiyksikössä pääasiassa mikkeliläisille alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille. Mikkelissä on opetustoimen alaisuudessa kaksi koulupsykologia, jotka tekevät oppimisvaikeuksiin liittyviä tutkimuksia". Lauseita voisi tulkita siten, että Hirvensalmella, Puumalassa ja Ristiinassa säännöksen mukaiset psykologin tutkimukset eivät toteudu.

2.4 17 §:n mukaisten opiskelijoiden terveyden- ja sairaanhoitopalveluiden toteutuminen

Opiskeluterveydenhuolto on osa kunnallista perusterveydenhuoltoa. Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluvat asetuksen toisessa ja kolmannessa luvussa säädettyjen terveystarkastusten ja terveysneuvonnan lisäksi kansanterveyslain (66/1972) 14 §:n 1 momentin kuudennessa kohdassa säädetty terveyden- ja sairaanhoitopalvelut kuten:

- *mahdollisten mielenterveyshäiriöiden varhainen toteaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaus;*
- *mahdollisten päihdeongelmien varhainen toteaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaus;*
- *seksuaaliterveyttä edistävät palvelut;*
- *suun terveydenhuollon palvelut, jotka sisältävät terveysneuvonnan, suun ja hampaiden yksilöllisen tarpeen mukaiset tutkimukset ja hoidon sekä suun terveydenhuollon ammattihenkilön terveystarkastuksen perusteella laatiman omahoidon sisältävän hoitosuunnitelman*

Suurimmassa osassa Itä-Suomen läänin kuntia opiskelijoiden terveyden- ja sairaanhoitopalvelut toteutuvat ongelmitta. Kaikkein heikoin tilanne on Puumalassa ja Ristiinassa, joissa yllä mainituista palveluista toteutuvat ainoastaan suuta koskevat palvelut. Tilanne ei ole juuri sen parempi Mikkelissäkään. Mikkelistä saadun vastauksen mukaan heillä mielenterveystyön pahimmat puutteet selvityksenantohetkellä ovat:

- viive opiskelijoiden ohjautumisessa opiskeluterveydenhuollon palveluiden piiriin
- opiskeluterveydenhuollon psykologiapalveluiden puuttuminen, jonka vuoksi esim. oppimisvaikeuksista tai neuropsykiatrisista ongelmista kärsivät nuoret ohjataan suoraan erikoissairaanhoidon ilman alustavia tutkimuksia opiskeluterveydenhuollossa
- lääkäripalveluiden riittämättömyys
- jatkohoitoon ohjaaminen

Mikkelin vastauksessa myös todetaan, että päihdeongelmat esiintyvät nuorilla usein mielenterveyden ja elämänhallinnan pulmiin liittyneinä, mikä tarkoittaa sitä, että kaikki mielenterveyshäiriöiden hoidon ongelmista sanottu pätee myös päihdeongelmien toteamiseen ja hoitoon.

Mikkelin seudun lisäksi myös Kuopiolla on vaikeuksia toteuttaa 17 §:n mukaisia palveluja. Kaupungin antaman selvityksen mukaan palvelut toteutuvat pääosin, mutta päihdeongelmien ja seksuaaliterveyttä edistävien palvelujen järjestämisessä on resurssivajetta. Myös mahdollisten mielenterveyshäiriöiden toteaminen ja hoito toteutuu vain käytettävissä olevien vajaiden resurssien suhteessa. Pohjois-Savon kunnista myös Varkaudessa mielenterveysasioiden hoito voi olla vaikeaa, sillä jonotusaika nuorten mielenterveysyksikköön on ajoittain pitkä.

Juankoski ja Kaavi eivät pyynnöstä huolimatta suostuneet täydentämään selvitystään opiskelijaterveydenhuollon palveluista. Kunnista tullessa vastauksessa kerrotaan kuitenkin Time Out! Aikalisä! Elämä raiteillaan -toiminnasta, joka on nuorille miehille tarkoitettua kutsuntatilaisuudessa syksyllä

tarjottavaa palvelua. Selvityksen mukaan palvelu ei liity puolustusvoimiin vaan on kunnan järjestämää toimintaa, jossa nuori voi keskustella hänelle nimety, ulkopuolisen henkilön kanssa. Nuori saa tietoa palveluista ja tukea elämäntilanteensa selvittelyssä (esim. opiskelu, asuminen, terveys, työnhaku, toimeentulo). Palvelu on luottamuksellista, maksutonta ja vapaaehtoista.

Pohjois-Karjalassa Outokummulla ja Liperillä on ollut ongelmia 17 §:ään kuuluvien suun terveydenhuollon palvelujen kanssa. Edellä mainituissa kunnissa toteutetaan ainoastaan opiskelijoiden päivystysluonteiset hammashuollon hoidot ja kiireettömiin tarkastuksiin opiskelijat on ohjattu kotipaikkakunnilleen. Asetuksen myötä palvelutarjontaa ollaan kuitenkin laajentamassa siten, että jokaiselle opiskelijalle tarjotaan vähintään yksi hampaiston tarkastus ja tarkastuksen mukainen kokonaishoito opiskeluaikana. Lieksassa ja Juuassa puolestaan ongelmia tuottaa mielenterveyttä edistävien palveluiden toteuttaminen. Lieksassa mielenterveyspalvelut painottuvat henkilöstöresurssien niukkuuden vuoksi usein korjaavaan työhön, Juuassa taas nuorisopsykiatrian palveluihin on ajoittain vaikea saada aikoja, koska sama psykiatri hoitaa myös aikuisväestön.

2.5 Suunnitelmat palvelujen kehittämiseksi vastaamaan asetuksen vaatimuksia

Valtioneuvoston antaman neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä lasten ja nuorten ehkäisevää suun terveydenhuoltoa koskevan asetuksen toteutuminen vaihtelee kunnittain. Myös annettujen suunnitelmien tekotapa vaihtelee: jotkut ovat läpikäyneet pyydyt kohdat hyvin tarkasti momentti momentilta ja kirjanneet jokaisen kohdan jälkeen suunnitelman tilanteen korjaamiseksi asetusta vastaavaksi. Osa taas on antanut suunnitelman yleisemmällä tasolla. Alla on kuvattu esimerkiksi kolme erilaista suunnitelmaa.

Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kunnissa toteutuu kaikki asetuksen mukaiset tarkastukset ja palvelut lasta odottavan perheen suun terveydentilan arviota lukuun ottamatta. Hyvä tilanne näkyy myös kehittämissuunnitelmissa, sillä niistä ei löydy mainintaa lisäresurssitarpeesta vaan selvitykseen on kehittämissuunnitelmien osalta kirjattu viisi osa-aluetta.

1. lasten ja nuorten terveyttä edistävien neuvola- sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon runko-ohjelmat päivitys ja tarkistus asetusta vastaavaksi alkuvuonna 2010.
2. ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien (äiti ja isä) ohjaus vuoden 2010 alusta hammashuoltajan / suuhygienistin vastaanotolle hammashoitolaan.
3. leikki-ikäiselle lapselle lääkärin toteuttama terveystarkastusajankohta muutetaan vuoden 2010 alusta lukien toteutettavaksi 5-vuotiaiden sijaan 4-vuotiaille.
4. neuvolan ja kouluterveydenhuollon terveystarkastuksista poisjääneille lähetetään vuoden 2010 alusta lukien kotiin uusi ajanvarausaika terveydenhoitajan vastaanotolle. Tarvittaessa voidaan toteuttaa kotikäynti syrjäytymisuhan selvittämiseksi ja ehkäisemiseksi
5. Sosterin perusterveydenhuollon hammashuollon yksikössä on laadittu suunnitelmia prosessin kehittämiseksi ja asetuksen mukaiseksi toimintamalliksi.

Joensuu toimii esimerkkinä yksityiskohtaisesta suunnitelmasta. Kaupunki pystyi toteuttamaan kaikki muut palvelut, mutta ihan kaikki 9 § 4:n ja 9 § 5:n mukaiset terveystarkastukset eivät toteutuneet. Joensuun suunnitelmassa käytännön muuttamisesta asetuksen mukaisesti kerrotaankin puuttuvien terveystarkastusten lisäämisestä sekä tarkastusten ajankohtien muuttamisesta asetuksen edellyttä-

mille paikoille. Lisäksi suunnitelmassa ilmaistaan kuinka paljon tarkastusten toteuttaminen edellyttää henkilöstöä koskevia lisäresursseja. Suun terveystarkastuksia koskevassa suunnitelmasta puolestaan todetaan, että lasta odottavan perheen isille ryhdytään tarjoamaan aktiivisemmin tarjoamaan terveysneuvontaa ja suun terveydenhuollon palveluita.

Mikkelin, Hirvensalmen, Puumalan ja Ristiinan yhteisselvityksessä puolestaan keskitytään kehittämissuunnitelmien osalta resurssiasioihin. Se lienee luonnollista, koska riittämättömällä resursseilla on mahdotonta toteuttaa vaadittuja palveluja. Selvityksessä todetaan, että vuoden 2010 budjettiin ei ole esitetty resurssilisäystä, koska mahdollisen seudullisen sosiaali- ja terveystoimen liikelaitoksen vaikutukset tulee ensin selvittää myös resurssien osalta. Alueella on kuitenkin suunniteltu lisäresurssia vuodelle 2011 yhden terveydenhoitajan verran ja vuoden 2010 budjettiin on myös esitetty määrärahaa tilapäiseen työvoimaan. Selvityksessä kuitenkin huomautetaan, että mikäli seudullisesta ratkaisusta ei tule mahdollisuutta saada lisäresurssia tai muuta apua palveluiden järjestämiseksi, niin vuonna 2011 on varauduttava yhden terveydenhoitajan toimen lisäämiseen. Asetuksen vaatimusten toteuttamiseksi terveysneuvonnassa lääkäriresurssin osalta resurssia on lisättävä 2,5 lääkärin työpanoksen verran vuonna 2011.

3. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Itä-Suomen lääninhallitus (1.1.2010 alkaen Itä-Suomen aluehallintovirasto) pyysi lokakuussa lääninsä kunnan-/kaupunginhallituksia toimittamaan selvitykset kuntansa/kaupunkinsa lasten ja nuorten ehkäisevien terveyspalveluiden nykytilasta suhteessa 1.7.2009 voimaan tulleeseen asetukseen neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Selvitys saapui kaikista kunnista siten, että viimeinen selvitys saapui tammikuussa 2010.

Suurin ongelma Itä-Suomessa on 9 §:n mukaisten määräaikaisten terveystarkastusten toteuttaminen. Lasta odottavien perheiden terveystarkastus toteutuu lähes kaikissa kunnissa, mutta sen jälkeen asetuksen mukaisten tarkastusten teko heikkenee mitä isommaksi lapsi kasvaa. Alle kouluikäisten lasten tarkastukset toteutuvat vielä suhteellisen hyvin, mutta koululaisten tarkastukset toteutuvat täysin asetuksen mukaisina ainoastaan noin puolessa läänin 54:stä kunnasta. 10, 11 ja 17 § mukaiset tarkastukset puolestaan toteutuvat paremmin.

Saadun selvityksen valossa Itä-Suomessa on suuria kuntakohtaisia eroja asetuksen mukaisten ehkäisevien palvelujen saannissa. Suurissa kaupungeissa lasten ja nuorten ehkäisevien terveyspalveluiden nykytila suhteessa uuteen asetukseen on heikompi kuin maaseutukunnissa. Etelä-Savossa Mikkelissä ja sen lähikunnissa Hirvensalmella, Puumalassa ja Ristiinassa mikään 9 §:n mukaisista vaatimuksista ei täysin toteudu. Tilanne on lähes sama myös opiskelijoiden terveyden- ja sairaanhoitopalveluiden kohdalla (17 §) Hirvensalmea lukuunottamatta, jossa ei ole asetuksen tarkoittamia oppilaitoksia. Lisäksi psykologipalvelujen saannissa näyttäisi olevan puutteita erityisesti hirvensalmelaisilla, puumalalaisilla ja ristiinalaisilla lapsilla ja nuorilla. Myös Pieksämäellä 9 §:n mukaisten tarkastustusten toteuttaminen on puutteellista. Pohjois-Savossa selvästi huonoin tilanne on Kuopiossa ja Varkaudessa, Pohjois-Karjalassa puolestaan Juuassa ja Lieksassa. Kaikissa edellä mainituissa kunnissa on ongelmia määräaikaisten terveystarkastusten toteuttamisessa (9 §). Osalle näistä kunnista on myös opiskelijoiden palveluiden toteuttaminen haasteellista (erityisesti mielenterveyspalvelut) (17 §). Jonotusaika mielenterveyspalveluihin on usein pitkä ja hoito painottuu henkilöstöresurssien niukkuuden vuoksi korjaavaan työhön.

Yhteenvetona selvityksestä voidaan todeta, että suurissa kaupungeissa lasten ja nuorten ehkäisevien terveyspalveluiden nykytila suhteessa uuteen asetukseen on heikompi kuin maaseutukunnissa.

Kaiken kaikkiaan eräs selvityksen antaja kiteyttää tilanteen hyvin todetessaan, että asetuksessa määrättyihin tehtäviin on runsaasti vajeita ja tilanteen korjaaminen edellyttäisi varsin paljon henkilöstölisäyksiä sekä terveydenhoitaja- että lääkäriyön osalta. Taloustilanne sekä talouden tervehdyttämispaineet henkilöstövähennyksineen aiheuttavat siihen kuitenkin melkoisen ristiriidan.

LIITE 1.

Selvityspyyntö

Selvityspyyntö Itä-Suomen läänin kunnan-/kaupunginhallituksille

Valtioneuvoston asetus (28.5.2009/380) neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta tuli voimaan 1.7.2009. Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että lasta odottavien naisten ja perheiden sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveystarkastukset ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia kunnallisessa terveydenhuollossa.

Asetusta sovelletaan kansanterveyslain (66/1972) 14 §:ssä tarkoitettuihin raskaana olevien naisten ja lasta odottavien perheiden sekä alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä neuvolapalveluihin, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin sekä lasten ja nuorten ehkäisevään suun terveydenhuoltoon.

1.7.2009 saakka neuvolatoimintaa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa ohjattiin oppailla ja suosituksilla, jotka eivät olleet oikeudellisesti sitovia. Tämän vuoksi kuntien välillä onkin ollut isoja eroja ja palveluiden saatavuus jakaantunut epätasaisesti.

Asetus ei säätele henkilöstömitoitusta, vaan palveluiden sisältöä. Asetuksessa on tehty muutamia muutoksia lastenneuvolan terveystarkastuksiin 2000-luvun oppaisiin ja suosituksiin verrattuna. Esimerkiksi viisivuotiaan lapsen terveystarkastus on siirretty neljän vuoden ikään. Uutta asetuksessa on myös se, että se velvoittaa selvittämään neuvolan tai koulun terveystarkastuksista pois jääneiden tuen tarpeen syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Asetuksen voimaantulon johdosta Itä-Suomen lääninhallitus pyytää kunnan-/kaupunginhallituksia toimittamaan selvitykset kuntansa/kaupunkinsa lasten ja nuorten ehkäisevien terveyspalveluiden nykytilasta suhteessa uuteen asetukseen. Selvityksestä tulee ilmetä:

- 9 §:n mukaisten määräaikaisten terveystarkastusten toteutuminen
- 10 §:n mukaisten määräaikaisten suun terveystarkastusten toteutuminen
- 11 §:n mukaisten erikoistutkimusten toteutuminen kouluterveydenhuollossa
- 17 §:n mukaisten opiskelijoiden terveyden- ja sairaanhoitopalveluiden toteutuminen
- suunnitelma palvelujen kehittämiseksi niin, että ne täyttävät asetuksen vaatimukset viimeistään 1.1.2011

Selvitys on toimitettava **4.11.2009 mennessä** osoitteeseen Itä-Suomen lääninhallitus, Sosiaali- ja terveysosasto, suunnittelija Saija Puruskainen, PL 94, 80101 Joensuu, tai saija.puruskainen@laaninhallitus.fi

Linkki finlexiin valtioneuvoston asetukseen (28.5.2009/380) neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090380>

Terveydenhuollon tarkastaja, prosessinomistaja
Suunnittelija

Sirkka Jakonen
Saija Puruskainen

Liite 2.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 28.5.2009/380

1.1.1. [Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 28.5.2009/380](#)

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä, säädetään 28 päivänä tammikuuta 1972 annetun kansanterveyslain ([66/1972](#)) 14 §:n 1 momentin 1, 4, 5 ja 6 kohdan nojalla, sellaisina kuin ne ovat, 14 §:n 1 momentin 1 ja 4 kohta laissa 928/2005 sekä 5 ja 6 kohta laissa 626/2007:

1 luku

Yleiset säännökset

[1 §](#)

Asetuksen tarkoitus

Tämän asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että lasta odottavien naisten ja perheiden sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia kunnallisessa terveydenhuollossa.

[2 §](#)

Soveltamisala

Tätä asetusta sovelletaan kansanterveyslain ([66/1972](#)) 14 §:ssä tarkoitettuihin raskaana olevien naisten ja lasta odottavien perheiden sekä alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä neuvolapalveluihin, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin sekä lasten ja nuorten ehkäisevään suun terveydenhuoltoon.

[3 §](#)

Opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetut opiskelijat

Kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuja oppilaitoksia, joiden opiskelijoille kunnan on järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut, ovat:

- 1) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ([630/1998](#)) tarkoitetut oppilaitokset;
- 2) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa ([631/1998](#)) tarkoitetut oppilaitokset;
- 3) lukiolaissa ([629/1998](#)) tarkoitetut oppilaitokset;
- 4) vapaasta sivistystyöstä annetun lain ([632/1998](#)) 2 §:n 3 ja 5 momentissa tarkoitetut oppilaitokset;
- 5) ammattikorkeakoululaissa ([351/2003](#)) tarkoitetut korkeakoulut;

- 6) yliopistolain [\(645/1997\) 1 §:ssä](#) tarkoitetut yliopistot;
- 7) poliisikoulutuksesta annetussa laissa [\(68/2005\)](#) tarkoitetut poliisialan oppilaitokset;
- 8) rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetussa laissa [\(1316/2006\)](#) tarkoitetut oppilaitokset;
- 9) Maanpuolustuskorkeakoulu muita kuin upseerin virkaan vaadittavia sotatieteellisiä ja sotilasammattillisia opintoja opiskelevien opiskelijoiden osalta; sekä
- 10) pelastusopistosta annetussa laissa [\(607/2006\)](#) tarkoitetut pelastusopistot sekä pelastuslain [\(468/2003\) 15 §:n](#) 2 momentissa tarkoitetut pelastusalan ammatillista peruskoulutusta antavat oppilaitokset.

Oppilaitoksen opiskelijana pidetään 1 momentissa tarkoitetun oppilaitoksen opiskelijaa, joka opiskelee opintotukilain [\(65/1994\)](#) mukaiseen opintotukeen oikeuttavassa koulutuksessa.

Kunta voi järjestää opiskeluterveydenhuollon muullekin kuin edellä tarkoitetulle opiskelijalle.

4 §

Palvelujen järjestäminen

Kunnan kansanterveystyöstä vastaavan viranomaisen on hyväksyttävä yhtenäinen toimintaohjelma neuvolatyölle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle. Toimintaohjelmat on laadittava yhteistyössä sosiaali- ja opetustoimen kanssa.

Terveystarkastusten ja niiden perusteella suunnitellun terveystarkastuksen on muodostettava suunnitelmallinen yksilön ja perheen niihin osallistumisen mahdollistava kokonaisuus. Palveluja järjestettäessä on kiinnitettävä huomiota myös kehitysympäristöihin. Terveystarkastukset ja terveystarkastusta on järjestettävä tarpeen mukaan moniammatillisesti.

Terveystarkastuksissa ja -neuvonnassa saatuja seurantatietoja kunnan väestön terveydestä ja hyvinvoinnista on käytettävä palvelujen suunnittelussa.

2 luku

Terveystarkastusten sisältö ja määrä

5 §

Terveystarkastukset

Kunnan on järjestettävä määräaikaista terveystarkastuksia kaikille ennalta määritellyn ikä- tai vuosiluokkaan tai muuhun ryhmään kuuluville ja yksilöllisestä tarpeesta johtuvia terveystarkastuksia. Terveystarkastuksen, kättilön tai lääkärin tulee pyrkiä selvittämään määräaikaista terveystarkastuksesta poisjäävien tuen tarve. Terveystarkastuksen voi tehdä terveystarkastaja, kättilö tai lääkäri taikka terveystarkastaja tai kättilö yhdessä lääkärin kanssa (*laaja terveystarkastus*). Suun terveystarkastuksen voi tehdä hammaslääkäri, suuhygienisti tai hammashoitaja.

6 §

Terveystarkastuksen sisältö

Terveystarkastuksessa on selvitettävä tarkastettavan ikävaiheen ja yksilöllisen tarpeen mukaan kasvua, kehitystä ja hyvinvointia haastattelulla, kliinisillä tutkimuksilla ja tarvittaessa muilla menetelmillä. Perheen hyvinvointia selvitetään haastattelulla. Tarkastettavien toivomukset ja mielipiteet on selvitettävä ja otettava huomioon kehitystason edellyttämällä tavalla.

Arvio terveydentilasta ja mahdollisesta jatkotutkimuksen, tuen ja hoidon tarpeesta on tehtävä yhdessä tarkastettavan ja tämän ikävaiheen mukaisesti myös huoltajien kanssa. Tarvittaessa tehdään yksilöllinen hyvinvointi- ja terveystsuunnitelma tai tarkistetaan aikaisemmin tehtyä suunnitelmaa.

7 §

Laajan terveystarkastuksen sisältö

Lasta odottavan perheen laajassa terveystarkastuksessa äidin ja sikiön terveydentilan tutkimisen lisäksi selvitetään perheen hyvinvointia haastattelulla ja tarvittaessa muilla menetelmillä.

Alle kouluikäisen lapsen ja oppilaan laajaan terveystarkastukseen sisältyy huoltajien haastattelu ja koko perheen hyvinvoinnin selvittäminen niiltä osin kuin se on välttämätöntä hoidon ja tuen järjestämisen kannalta. Huoltajien kirjallisella suostumuksella laajaan terveystarkastukseen sisältyy päivähoiton ja esiopetuksen henkilökunnan arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä päivähoitossa ja opettajan arvio oppilaan selviytymisestä koulussa niiltä osin kuin se on välttämätöntä hoidon ja tuen järjestämisen kannalta.

Laajoista terveystarkastuksista tehtyä yhteenvetoa on käytettävä arvioitaessa oppilashuollon yhteistyönä luokka- ja kouluyhteisön tilaa ja mahdollisten lisätoimenpiteiden tarvetta. Yhteenveto ei saa sisältää henkilötietoja.

8 §

Suun terveystarkastuksen sisältö

Suun terveystarkastuksia järjestetään koko ikäluokan kattavina määräaikaistarkastuksina sekä yksilölliseen tarpeeseen perustuvina terveystarkastuksina. Tarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, kehitys ja hoidon tarve ja tehdään tarvittaessa henkilökohtainen terveystsuunnitelma.

Ensimmäistä lasta odottavan perheen suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvioi suun terveydenhuollon ammattihenkilö haastattelulla ja tarvittaessa muilla menetelmillä. Alle kouluikäisille järjestetään suuhygienistin tai hammashoitajan tekemiä suun terveystarkastuksia ja tarpeen mukaisesti hammaslääkärin tutkimuksia. Oppilaalle tehtävät suun määräaikaistarkastukset sisältävät suuhygienistin ja tarpeen mukaiset hammaslääkärin terveystarkastukset, mukaan lukien erikoisalakohtaiset suun tutkimukset.

Lapselle, jolla on erityinen riski sairastua suusairauksiin, on järjestettävä tehostettu ehkäisevä suun terveydenhuolto ja yksilöllisesti määritellyt terveystarkastukset.

9 §

Määräaikaiset terveystarkastukset

Kunnan on järjestettävä:

- 1) lasta odottavalle perheelle vähintään yksi laaja terveystarkastus;
- 2) lapselle tämän ensimmäisen ikävuoden aikana vähintään yhdeksän terveystarkastusta, joihin sisältyy vähintään kaksi lääkärintarkastusta lapsen ollessa 4–6 viikon ja 8 kuukauden ikäinen sekä laaja terveystarkastus 4 kuukauden iässä;
- 3) lapselle tämän ollessa 1–6 vuoden ikäinen vähintään kuusi terveystarkastusta, joihin sisältyvät laaja terveystarkastus 18 kuukauden ja 4 vuoden iässä sekä yhteen terveydenhoitajan arvio suun terveydentilasta;
- 4) oppilaalle terveystarkastus jokaisella vuosiluokalla; ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella vuosiluokalla tarkastuksen on oltava laaja;
- 5) opiskelijalle, joka opiskelee 3 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitetussa oppilaitoksessa tai 10 kohdassa tarkoitetussa muussa kuin ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa, ensimmäisenä opiskeluvuonna terveydenhoitajan tarkastus ja ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna lääkärintarkastus, ellei lääkärintarkastusta ole tehty opiskelijaksi hyväksymisen yhteydessä; lääkärintarkastus tulee kuitenkin aina järjestää ensimmäisenä opiskeluvuonna opiskelijalle, joka on erityisopetuksessa tai jonka terveydentilan ja opiskelukyvyn selvittäminen on tarpeellinen opiskelualan tai tulevan ammatin vuoksi;
- 6) opiskelijalle, joka opiskelee 3 §:n 1 momentin 5–9 kohdassa tarkoitetussa oppilaitoksessa tai 10 kohdassa tarkoitetussa oppilaitoksessa ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa, ensimmäisenä opiskeluvuonna terveystarkastus, jonka perusteella tehdään tarvittaessa terveystarkastus.

Oppilaalle kahdeksannella vuosiluokalla tehtävässä laajassa terveystarkastuksessa on arvioitava oppilaan erityiset tarpeet ammatinvalinnan ja jatko-opiskelun kannalta sekä suunniteltava tarvittavat tukitoimet.

10 §

Määräaikaiset suun terveystarkastukset

Kunnan on järjestettävä:

- 1) ensimmäistä lasta odottavalle perheelle vähintään yksi suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvio;
- 2) alle kouluikäiselle lapselle suun terveystarkastus, kun tämä on 1- tai 2-vuotias, 3- tai 4-vuotias ja 5- tai 6-vuotias;
- 3) oppilaalle suun terveystarkastus ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella vuosiluokalla;
- 4) opiskelijalle vähintään kerran opiskeluaikana suun terveystarkastus, jossa selvitetään suun terveysneuvonnan ja palvelujen tarve.

11 §

Erikoistutkimukset kouluterveydenhuollossa

Kunnan on järjestettävä oppilaan tarpeen mukaisesti tämän terveydentilan toteamista varten seuraavat erikoistutkimukset:

- 1) asianomaisen alan erikoislääkärin tekemä näön tai kuulon tutkimus ja hänen määräämänsä laboratorio-, röntgen- ja muut vastaavat tutkimukset;
- 2) psykiatrin tekemä tutkimus mielenterveyden selvittämiseksi; ja
- 3) psykologin tekemä tutkimus.

12 §

Kouluyhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuus

Oppilaan ja opiskelijan terveyden edistämiseksi on kouluyhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuustarkastettava joka kolmas vuosi. Tarkastus on tehtävä yhteistyössä oppilaitoksen ja sen oppilaiden tai opiskelijoiden, koulu- tai opiskeluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kesken. Tarkastuksessa todettujen puutteiden korjaamista on seurattava vuosittain.

13 §

Eriyisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen

Terveysneuvonta ja terveystarkastukset on järjestettävä siten, että alle kouluikäisen lapsen, oppilaan, opiskelijan ja perheen erityisen tuen tarve tunnistetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tarpeenmukainen tuki järjestetään viiveettä. Erityisen tuen tarve on selvitettävä, jos alle kouluikäisessä lapsessa, oppilaassa, opiskelijassa, perheessä tai ympäristössä on tekijöitä, jotka voivat vaarantaa tervettä kasvua ja kehitystä.

Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja toteuttamiseksi tulee tarvittaessa järjestää lisäkäyntejä ja kotikäyntejä. Lisäksi on laadittava suunnitelma yhteistyössä tukea tarvitsevan ja ikävaiheen mukaisesti hänen perheensä kanssa. Suunnitelman toteutumista tulee seurata ja arvioida. Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen järjestämiseksi on tarvittaessa myös tehtävä yhteistyötä kunnan eri toimijoiden, kuten päivähoiton, kotipalvelun, lastensuojelun, oppilas- ja opiskelijahuollon sekä erikoissairaanhoidon ja muiden tahojen kesken.

3 luku

Terveysneuvonnan sisältö ja määrä

14 §

Terveysneuvonnan yhteinen sisältö

Terveysneuvontaa on toteutettava yksilöllisen tarpeen ja kehitysvaiheen mukaisesti yhteistyössä yksilön ja perheen kanssa siten, että se tukee tiedon soveltamista käytäntöön ja vastuun ottamista omas-

ta terveydestä. Terveysneuvonnan on sisällettävä näyttöön perustuvaa tietoa. Terveysneuvonta voidaan toteuttaa yksilöllisesti, ryhmässä ja yhteisöllisesti.

Terveysneuvonnan on tuettava vanhemmaksi kasvamista ja parisuhdetta sekä edistettävä perheen sosiaalista tukiverkostoa. Sen on myös tuettava yksilön ja hänen perheensä terveyden, mukaan lukien mielenterveyden, sekä psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämistä vähintään seuraavilla alueilla:

- 1) kasvu sekä psykososiaalinen ja fyysinen kehitys;
- 2) ihmissuhteet, lepo ja vapaa-aika, median merkitys terveyden ja turvallisuuden kannalta, ergonomia, ravitsemus, liikunta, painon hallinta, suun terveys sekä seksuaaliterveys mukaan lukien raskauden ehkäisy;
- 3) lähi- ja parisuhdeväkivallan, tapaturmien sekä tupakoinnin, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäisy;
- 4) kansallisen rokotusohjelman mukaiset rokotukset ja infektioiden ehkäisy;
- 5) soveltuvien osien sosiaaliturva ja sosiaali- ja terveystalvet.

15 §

Terveysneuvonnan täydentävä sisältö

Ensimmäistä lasta odottavalle perheelle on järjestettävä moniammatillisesti toteutettua perhevalmennusta, johon sisältyy vanhempainryhmätoimintaa. Ensimmäistä lasta odottavan perheen tai ensimmäisen lapsen saaneen perheen luokse on tehtävä kotikäynti. Muita kotikäyntejä on järjestettävä tarpeen mukaan.

Lasta odottavan perheen terveysneuvontaa on tarjottava molemmille vanhemmille. Sen tulee antaa tietoa raskausajasta ja siihen liittyvistä riskeistä, synnytyksestä ja lapsen hoidosta sekä odotusaikaan ja synnytykseen mahdollisesti liittyvistä mielenterveyden muutoksista. Neuvonnan on tuettava lapsen ja vanhemman välistä varhaista vuorovaikutusta sekä äidin voimavaroja imettä.

Alle kouluikäisen lapsen ja oppilaan ja hänen perheensä terveysneuvonnan on tuettava lapsen kehitystä, huolenpitoa ja kasvatusta sekä lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Lisäksi on tuettava vanhempien hyvinvointia, jaksamista ja keskinäistä vuorovaikutusta.

Oppilaan ja opiskelijan terveysneuvonnan on tuettava ja edistettävä itsenäistymistä, opiskelukykyä, terveellisiä elämäntapoja sekä hyvää kuntoa ja mielenterveyttä sekä ehkäistävä koulukiusaamista. Lisäksi opiskelijalle tulee antaa tietoa ammatissa toimimisen edellytyksistä sekä työhön ja ammattiin liittyvistä terveydellisistä vaaratekijöistä.

16 §

Ehkäisy- ja muu seksuaaliterveysneuvonta

Alle kouluikäisen lapsen, oppilaan ja opiskelijan seksuaalista kypsymistä ja kehitystä tukeva neuvonta on sisällytettävä terveysneuvontaan ja terveystarkastuksiin lapsen ja nuoren kehitysvaihetta vastaavasti. Neuvonta raskauden ehkäisystä ja muu seksuaaliterveysneuvonta kuuluvat neuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin. Neuvontaa voi järjestää myös muiden palvelujen osana.

4 luku

Terveyden- ja sairaanhoitopalveluiden järjestäminen opiskelijoille

[17 §](#)

Terveyden- ja sairaanhoitopalvelut

Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluvat 2 ja 3 luvussa säädettyjen terveystarkastusten ja terveysneuvonnan lisäksi kansanterveyslain ([66/1972](#)) 14 §:n 1 momentin 6 kohdassa säädetty terveyden- ja sairaanhoitopalvelut kuten:

- 1) mahdollisten mielenterveyshäiriöiden varhainen toteaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaus;
- 2) mahdollisten päihdeongelmien varhainen toteaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaus;
- 3) seksuaaliterveyttä edistävät palvelut;
- 4) suun terveydenhuollon palvelut, jotka sisältävät terveysneuvonnan, suun- ja hampaiden yksilöllisen tarpeen mukaiset tutkimukset ja hoidon sekä suun terveydenhuollon ammattihenkilön terveystarkastuksen perusteella laatiman omahoidon sisältävän hoitosuunnitelman.

5 luku

Erinäiset säännökset

[18 §](#)

Lastensuojelulain mukaiset velvollisuudet

Lastensuojelun tarpeen selvittämistä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta, lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamisesta ja edistämisestä kunnan viranomaisten yhteistyönä, lapsen huomioon ottamisesta aikuisille suunnatuissa palveluissa ja suunnitelman laatimisesta lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi säädetään lastensuojelulaissa ([417/2007](#)).

19 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2009.

Kunta on velvollinen järjestämään 9 ja 10 §:n mukaiset määräaikaiset terveystarkastukset 1 päivästä tammikuuta 2011.

Ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.